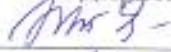

МБОУ «Хошун-Узурская СОШ имени Эрдынеева Ш-Н.Э»

<p>«Согласовано» Зам.директора по УВР Цыбанова Э.В. от «2» сентября 2023г.</p>	<p> Директор школы Халзанова В.Б. от «2» сентября 2023г.</p>
--	--

**Рабочая программа
по бурятскому языку в 7 классе**

ФИО учителя – Цыбанова Э.В.

Учебный год – 2023-24

I. Тайлбарн бэшэг.

Россин эрдэм хуралсалда шэнэ шэглэлнүүдэй нэбгэрэн орожо, бөөлүүлэгдэжэ байгаа мүнөө сагта Байгалай регионой хуралсалай эмхинүүдтэ буряад хэлэ бэшэг шудалалгада гүнзэги анхарал хандуулагдана. Буряад республикада, Агада ба Усть-Орлада, Тлаан-Үдэ хотын хургуулинуудаар түрэлхи хэлээ, буряад арадайнгаа оюун бодол, ёһо заншал, соёл гэгээрэлые нэргээхэ, хүгжөөхэ, дэлгэрүүлхэ талаар хүүтэй жэлнүүдтэ ехэ ажал хүдэлмэри ябуулагдажа байна.

Буряад хэлэнэй багшанарай урда табигдаха шухала зорилгонууд:

Ургажа ябаа залуу үетэндэ эрдэм болбосоролой үндэһэ һууриё гүнзэгигөөр ба бата бэхээр үгэхэ;

Һурагшадые Буряад республикын гүрэнэй аман ба бэшэгэй хэлэгтэй болгохо;

Нийтын болон ажахын хэрэгтэ түрэлхи хэлээ хэрэглүүлжэ һургаха;

Арадайнгаа түүхэ, аман зохеолойнь баялиг, ёһо заншал, соёл болбосорол – эдэ бүгэдэндэ түшэглэн, тэдэниё һургажа, хүгжөөжэ, хүмүүжүүлжэ, буряад үндэһэ яһаганай гүнзэги мэдэрэл бүрилдүүлхэ.

Сус зорилгонуудһаа дулдыдан, 7-дохи класста буряад хэлэ зааха талаар багшын урда нимэ шухала эрилтэнүүд табигдана:

1. Нэн түрүүн түрэлхи хэлээ заажа байхадаа, багша өөрөө хэлэ бэшэгэй талаар үндэр хэмжээнэй эрдэм мэдэсэтэй, болбосорол ехэтэй, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй, тэрэ тоодо буряад хэлэнэй саананхи хүгжэлтын гол зорилгонуудые гүнзэгигөөр ойлгохо ёһотой.

2. Һурагшадай эрдэм мэдэсын эрилтэнүүдэй стандарт ба программа шудалжа, багша буряад хэлэ заалгыё түсэблэхэ;

3. 7-дохи классай буряад хэлэ үзэлгын программа 70 часай: тэдэнэй 7 час-хэлэ хүгжөөлгэдэ үгтэнэ.

4. Һуралсалай жэлэй эхиндэ багша 7-дохи классай Һурагшадай мэдэсэ шадабарин хэмжэээ элирүүлхэ зорилгогойгоор хэдэн ондоо түхэлэй шалгалтын хүдэлмэринүүдыё дүүргүүлхэ: грамматическа даабаринуудтай диктантнуудые, зохсолго ба найруулгануудые бэшүүлжэ, тестнүүдыё дүүргүүлжэ, анкетэнүүдэй асуудалнуудта харюусуулха шухала; аман шалгалга үнгэргэхэ; үзэгдэһэн темээр шалгалтын асуудалнуудта харюунуудые шагнаха; хөөрөлдөө эмхидхэхэ; Эдэ даабаринуудые дүүргэлгын дүнгүүд Һурагшадай мэдэсэ, шадабари, хүгжэлтыё гү. али программын эрилтэнүүдһээ гээгдэлгэ зүбөөр гэршэлгын диагностическа карта дүүргэхэ.

5. Бурагша бүхэнэй эрдэм мэдэсын хэмжээн адли бэшэ, тиймэһээ хэшээлэй алишые шатада бурагшын мэдэсын хэмжээндэ тааруугаар даабаринуудые дүүргэхэ;
6. Бурагшадые хургаха, хугжөөхэ, хүмүүжүүлэхэ зорилгонууд түрэлхи хэлэнэй, ород ба хари хэлэнүүдэй (русский и иностранный языки), буряад болон бусадшые уран зохоолой (бурятская, русская литература), Буряад ороной түүхын (история Бурятии), дэлхэйн уран зохоолой соел культурын (МХК, ритмика, музыка, рисование) гэхэ мэтэ предметүүдээр нягта холбоотойгоор 10 час, тодорхойлон хэлбэл, 1-дэхи четверть соо 2 час, 2-дохи четверть соо 2 час, 3-дахи четверть соо 4 час, 4-дэхи четверть соо 2 час үнгэргэгдэхэ шухала;
7. Хэшээл үнгэргэхэдөө, элдэб онол аргуудые хэрэглэхэ: индивидуальная, парная, групповой хүдэлмэринүүдые һэлгэн, үхибүүдэй һонирхол тагаха, арт-терапия (физминутка, дуун, хэлэлгын даабаринууд, еохор хатарай элемент) дэлгэрэнгыгээр хэшээл бүхэндэ үнгэргэгдэхэ.
8. Программаар үзэгдэхэ сэдэбүүд, дүүргэгдэхэ даабаринууд коммуникативна шэглэлтэй: хэлэлгын (уншалта, бэшэлгэ, аудировани, хэлэлгэ дамжуулгын), хэлэнэй, социокультурна, компенсаторно, һуралсалай болон ойлголгын компетенцинүүдэй хүгжэлтые хэшээл бүхэндэ хараалан түсэблэхэ.
9. Буряад арадайнгаа ажабайдал, түүхэ, заншал, зан абари үзэжэ байгаа зохоолнууд дээрэ үндэһэлэн, найнаар ойлгуулха, ухаан сэдхэхэдэнь шэнгээхэ, манай социумай ёһото эрхэтэн болгон хүмүүжүүлхэ.

III. Программын бүрдэл.

1. 6-дахи класста үзэхэнөө дабталга.
2. Глагол.
3. Дахуул үгэнүүд.
4. Роюз.
5. Частичанууд.
6. Междомети.
7. Дабталга.

Дабталга (4 час)

Юумэнэй нэрын морфологическа шанар шэнжэнүүд. Юумэнэй ба түлөөнэй нэрэнүүдэй ноурга, өөртэ хамаадал. Шанарта ба харилсаата тэмдэгэй нэрэнүүдэй илгаа. Тоогой нэрэнүүдые хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ.

Дайбар үгэнүүдэй үйлэ, шанар тодорхойлолго. Тэдэниие мэдүү— лэлнүүд соо хэрэглэлгэ.

Үйлэ үгэ (30 час)

Эхин класста үйлэ үгэ тухай үзэхэнөө дабталга.

Үйлэ үгын удха. Тэрэнэй морфологическа шэнжэнүүд ба синтакс— сическа үүргэ. Үйлэ үгые мэдүүлэлэй хэлэгшэ болгон хэрэглэлгэ.

Үйлэ үгын буури. Үйлэ үгын мэдүүлхэн, хандаһан, причастна, деепричастна түлэбүүд. Үйлэ үгын ноурай зүйр үгэнүүдые абалга. Үйлэ үгын бин бололго.

Причастинуудай зохилдол, хамаадал.

Причастна ба деепричастна дахуулалнуудтай мэдүүлэлнүүд. Тэдэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд (юрэнхы ойлгосо). Туһалагша үйлэ үгэнүүд.

Элдэб янзын үйлэ үгэнүүдые, причастна болон деепричастна дахуулалнуудтай мэдүүлэлнүүдые хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэлгэ. Үйлэ үгэ— синонимуудые хэлэлгэдээ олоор хэрэглэжэ һуралга.

Дахуул үгэ (3 час)

Тушаагша хэлэлгын хубинууд тухай юрэнхы ойлгосо.
Дахуул үгэнүүд тухай ойлгосо.
Дахуул үгэнүүдэй бин бололго.
Дахуул үгэнүүдэй дахаан үгынгөө залгалтанууды абалга.
Холболто (4 час)

Холболто тухай ойлгосо. Юрын ба бүридэмэл холболтонууд.
Нивлэлдүүлэн ба дахалдуулан холболтонууд тухай ойлгосо. Дүтэрхы удхатай холболтонууды хэрэглэхэ шадабаритай болголго.

Зүйр үгэ (6 час)

Зүйр үгэнүүд тухай ойлгосо, тэдэнэй илгарал.
Зүйр үгэнүүдые хамаатай үгтэйнь сугтань ба амяарнь бэшэхэ дүрим.
Нюурай зүйр үгэнүүдые зүбөөр хэрэглэн, хамаатай үгынь хойно залгалга.
Зүйр үгэнүүдые хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэлгэ.
Аянгалхан үгэ (3 час)

Аянгалхан үгэнүүдэй удха, тэдэнэй хэлэлгэ соохи үүргэ.
Абья дууряахан үгэнүүд.
Аянгалхан үгэнүүдые хоолойн аялгаар илгалга. Аянгалхан үгэнүүдэй хойно запятой ба шангадхалай тэмдэг хэрэглэлгэ.
Аянгалхан үгэнүүдые хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэлгэ.
Жэлэй һүүлдэ дабталга (8 час)

Үйлэ үгэнүүдэй синтаксическа үүргэ.
Причастна ба деепричастна дахуулалнуудтай мэдүүлэлнүүд. Тэдэниие хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэлгэ, нугалбаритайгаар хэлэлгэ, уншалга. Дахуул үгэнүүдые зүбөөр хэрэглэлгэ. Нюурай зүйр үгэнүүдые дабталга. Аянгалхан үгэнүүдтэй мэдүүлэлнүүдые зүбөөр хэлэлгэ ба уншалга.
Текст ба гэрэнэй хубинууды дабталга. Яряанай хэлэнэй, эрдэм шэнжэлтын, тусхайта хэрэг дансын, уран зохёолой найруулал тухай дабтаха. Нийтын найруулал тухай юрэнхы ойлгосо үгэхэ.

Кинофильмын, радио болон теледамжууллын улхаар хуряангы найруулга бэшэлгэ.
Уран зохёолнууд сооһоо гол үйлэдэгшэ ноурнуудай (жэшээн, «Хиртэһэн һараһаа» Радна үбгэнэй, «Нэгэгэ һуниһоо» Холхойн Хандын г.м.), мүн танил дүгэ хүнэйнгөө характеристикэ (тодор— хойлго) бэшэлгэ.
Юрэ хөөрэйһэн текстээр үйлэдэгшэ ноурай характеристикэ харуулһан дэлгэрэнгы найруулга.
Газаа түхэлөөрнь хүниие ажаглан хадужа абаһанаа харуулһан зохёолго, мүн зураг хаража зохёолго бэшэлгэ.
Ямар нэгэ юумые, байгаалие, ажал хүдэлмэрниие ажаглан хадужа абаһанаа тодорхойлһон зохёолго.
Уран зохёолһоо һайн ба муу талын үйлэдэгшэ ноурнуудай характеристикэ зэргэсүүлэн хөөрэйжэ үгэлгэ.
Уншаһан ном тухай һайшаал бэшэлгэ.
Шудалан үзэжэ байгаа уран зохёолой нэгэ хэлэгээр дэлгэрэнгы ба хуряангы найруулга бэшэлгэ.

IV. Бурагшадтай мэдэс, шадабарнда табигдаха шухала эрилтэнүүд

хэлэлгэдээ олон янзын үйлэ үгэнүүдые зүбөөр хэрэглэжэ бураха;

причастна болон деспричастна дахуулалнуудтай мэдүүлнүүдые хэлэлгэдээ хэрэглэхэ;

дүтэрхы удхатай холболтонууды зүбөөр хэрэглэхэ;

зүйр үгэнүүдэй илгаанууды мэдэхэ, зүбөөр хэрэглэжэ бураха;

аянгалхан үгэнүүдые хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэхэ

Юрын ба орёо түсэб табиха. Зохёолго бэшэхэ материалаа суглуулха, зүбөөр ханал бодолоо удаа дараалан бэшэхэ

шадабаритай болохо.

Байгаалин үзэгдэл, хонирхолтой ушар, уран зохёолой гү, али бодото геройн сэдхэлэй байдал г.м. зураглахан,

бодомжолһон, юрэ хөөрһэн үгүүлэл бэшэжэ шадаха.

Бурагшадтай аман хэлэлгэ тодо, зүб дискитэй, хоолойн аялгаар (интонаци) авторай гү, али оорынгөө ханал бодол зүбөөр

дамжуулжа шадаха.

Долоодохи класста үзэһэн хэлэлгын хубинууд болон тэдэнэй грамматическа шэнжэнүүдые хайнаар мэдэхэ. I—VI

классуудта үзэһэн хүшэр үгэнүүдэй бэшэгэй дүримүүдые мэдэхэ, хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха.

Бурагшад юумэнэй, тэмдэгэй, тоогой нэрэнүүдые, наречинүүдые хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха зэргэгтэй.

Орёо нарин түсэб зохёохо. дэлхэйн байгаали гү, али ямар нэгэн юумэн тухай тобшоор, зүбөөр юрэ хөөрэхэ, бэшэхэ.

Сочинени бэшэхэ материалаа суглуулха, зүбөөр ханал бодолоо удаа дараалан бэшэхэ шадабаритай болохо.

Календарно- тематическа түсбэлэлгэ

№ п/п	Бүлэг ба темэнүүд	Саг	Хэшгэлтэй тухэл	Булэг ба темэнүүдтэй хуряангы удха	Шалгалта	Мэлээслэй хэрэгсэлнүүд	Гэрэй даабари
I ЧЕТВЕРТЬ							
I	Оршол. Түрэл бураад хэлэн.	1	Оролтын хэшгээл	Бураад хэлэн тухай тусхай мэдээн. Түрэл хэлэн тухай бэшгэдээн шүлэг болон зохёолой хэбэгүүдтэй танилсалга.	Түрэл хэлэн тухай шүлэгүүдые хэи олоор мэдэнэб.	Зураг болон видеофильмнүүд.	Түрэл хэлэн тухай шүлэг сээжэлдэхэ
II	5-6 классуудта үзэһинөө дабталга	4					
	1. Фонетикэ, графика, орфоэпи, бэшгэй дүрим.	2	Хэшгээл дабталга	Фонетикэ, графика, орфоэпи, бэшгэй дүримэй онсо шэнжэ нанан дабтахэ.	Тестиrowани.	Схемэ ба таблица.	Багшын дураар упражнени ба фонетическэ шүүлбэри.
	2. Лексикэ, лексикологи, фразеологи.	2	Хэшгээл дабталга.	Угын сэхэ ба шэлжэһэн удха, фразеологизмууд тухай ойлгосо. Лексикологи гол үүргэ.	Тестиrowани.	Схемэ ба таблица ба мультимедийна слайдууд.	Багшын дураар упражнени ба лексическэ шүүлбэри.
	3. Угын бии бололго. Угын бүридэл.	2	Хэшгээл дабталга.	Угын үндэһэн, залгабари, залгалта болон һуури. Бэээ	Тестиrowани	Схемэ	Угын бүридэлөөр

Хэлэлцэн хувирууд			Хэлэлцэн хувирууд	даахан хэлэлцэн хувирууд	Сянгаксическа шүүлбэри	Зураг	шүүлбэри
4.Холбуулал, Мэдүүлэл.	2	Хэсээл дабталга	Холбуулал ба мэдүүлэлэй илгарал ба гол үүргэ.	Холбуулал ба мэдүүлэлэй илгарал ба гол үүргэ.	Сянгаксическа шүүлбэри.	Зураг.	Багшын дураар узражени.
III Үгүүлэл тухай ойлгосо.	2	Комбинированна хэсээл	Үгүүлэл удхын, грамматикийн, найруулгын, стилийн талааа холбоотой мэдүүлэлнүүдэй, абзац болонбүлэгүүдэй хабсарал мүн.	Үгүүлэл удхын, грамматикийн, найруулгын, стилийн талааа холбоотой мэдүүлэлнүүдэй, суг мэдүүлэлнүүдэй, абзац болонбүлэгүүдэй хабсарал мүн.	Дурим сээжэлдэхэ.	Схемэ.	Багшын дураар узражени.
Шалгалтын хүдэлмэри ба диктант	2						
IV Үйлэ үгэ	30						
1. Үйлэ үгын удха шанар	2	Шэнэ материал ойлгуулга	Юумэнэй үйлэ ба байдал тэмдэгтэжэ, юу хэнэб? Яанаб? Хэн бэ? Юун бэ? Ямар бэ? Г.м.асуудалда харюусадаг хэлэлцэн хувирие үйлэ үгэ гэнэ.	Юумэнэй үйлэ ба байдал тэмдэгтэжэ, юу хэнэб? Яанаб? Хэн бэ? Юун бэ? Ямар бэ? Г.м.асуудалда харюусадаг хэлэлцэн хувирие үйлэ үгэ гэнэ.	Тестировани	Буряал хэлэлцэй таблица ба мультимедийна слайдууд	Багшын дураар узражени.
2. Үйлэ үгшүүдэй бии бололго.	2	Шэнэ материал ойлгуулга	Олон янзын суффикснуудай хусоор юумэнэй, гэмдэгэй, тоогой, нэрэнүүдхээ, наречийээ глаголһоо шэнэ удхатай глаголһууд бии болодог	Олон янзын суффикснуудай хусоор юумэнэй, гэмдэгэй, тоогой, нэрэнүүдхээ, наречийээ глаголһоо шэнэ удхатай глаголһууд бии болодог	Даабаринуудые дуургэхэ	Дидактическа материалнууд	Үйлэ үгшүүдые элдэб аргаар бүридүүлэхэ.
3. Үйлэ үгын маягууд	2	Шэнэ материал ойлгуулга	Үйлэ ба үйлэдэгшэ хоёрой харилсаа харуулха ёһые маяг	Үйлэ ба үйлэдэгшэ хоёрой харилсаа харуулха ёһые маяг	Сээжэлдэхэ маягуудые	Схемэ болон даабаринууд.	Текст сооһоо тусхай маягтай

			гэнэ. Үйлэ үгын маягууд удха болон түхэлээрөө табан янза болно.			үйлэ үгэнүүдые олохо.
4. Үйлэ үгын вид	А	Комбинированна хэшээл	Үйлын ямар аргаар үгнэрһые харуулһан грамматическа шэнжые вид гэнэ. Вид үйлэ үгын шэнэ һууринуудһаа гарадаг. Тиймэһээ тэдэ һууринуудта адли юрын ба бүридэмэл гэжэ илгардаг. Үйлэ үгын вид 6 боложо илгардаг.	Үйлэ үгын виддэй 6 илгарал сээжэлдэхэ.	Таблица болон схемэнүүд	Багшын дураар утгажени.
5. Шалгалтын диктант	1	Шалгалтын хэшээл	Үйлэ үгэнүүдэй маягай болон видай илгаралнуудтай залгалтануудые ба залгабарини хүсөөр бии бололгыє хэр зэргэ ойлгожо, үгэнүүдтэ зүбөөр хэрэглэжэ шадахыень элирүүлхэ			
6. Тэмэнүүдээр шалгалтын хүдэлмэри.	1		Тусхай тэмэнүүдээ хэр зэргэ ойлгооб гээншыє элдэб даабаринуудай хүсөөр шалгалта.			
7. Алдуу дээрэ хүдэлмэри	1		Диктантай болон шалгалтын хүдэлмэрин алдуунуудые забан шэнжэлхэ.			

Ш ЧЕТВЕРТЬ

	8. Мэдүүлэн тухэл.	2	Шэнэ материал ойлгуулга ба бэхжүүлэг.	Үйлын мүнөө, үнгэржэ байхан, үнгэрһэн, ерээдүй сагуудта болоһые харуулдаг үйлэ үгэнүүдые мэдүүлэн тухэл гэдэг. Мэдүүлэн тухэл үйлэ ба тоодото бадал хоёрой бэе бээдээ тулалдаһые харуулдаг.	Мэдүүлэн тухэлэй сагуудай илгарал болон залгалтануудыень сэежэлдэхэ.	Слайдууд болон схемэ	Багшын дураар упражнени.
9.	Хандаһан тухэл.	2	Шэнэ материал ойлгуулга ба бэхжүүлэг.	Ямар нэгэн үйлэ дүүргэхыень дурадхал, захиралта, хүсэл, гуйлта, уряал тэмдэглэн, 1-дэхэ, 2-дохы, 3-дахы ганса ба олон ноурта хандаһан үйлэ үгэнүүдые хандаһан тухэл гэнэ.	Тестировани ба хандаһан тухэлэй ноурай залгалтануудые сэежэлдэхэ.	Буряд хэлэнэй таблица ба мультимедийна слайдууд	Текст сооһоо хандаһан тухэлдэ байһан үйлэ үгэнүүдые олохо.
10.	Причастна тухэл	2	Комбинированна хэсгэл	Причасти гээшэ юумэнэй ба тэмдэгэй нэрын шэнжэтэйшые һаа, глаголой шэнжэнүүдынь булюу тула глаголой нэгэ тухэлынь гэжэ тоологдодог.	Причастинуудай илгарал болон залгалтануудыень сэежэлдэжэ, жэшээнүүд дээрэ харуулха.	Буряд хэлэнэй таблица ба мультимедийна слайдууд	Багшын дураар упражнени.
х/х	Изложени	1	Хэлэлгэ хүгжөөлгын хэсгэл	Гараһан тэмнүүдэдгэ тааруулан багахан текст шэлжэ изложени бэшэхэ, тусгаар даабаринуудые дүүргэхэ.			
	11. Причастинуудай юумэнэй нэрэ бололо	2	Шэнэ материал ойлгуулга	Хэлэлгын болон харилсаанай зорилгоһоо дулдыдажа, причастна юумэнэй нэрэ болодог	Дурам сэежэлдэхэ. Схемын хүсөөр зүб асуудал табика,	Схемэ хэрэглэхэ.	Тусхай текст дээрэ хүдэлмэри

			юм. Энэ ушар шэнжын причастинуудта хабаатай юм.	илгаруулжа шадаха.	Номууд ба сэтгүүл	үнгэргэхэ
12. Причастинуудай зохилдол	2	Шэнэ материал ойлгуулга ба бэхийжүүлгэ.	Бэшэ түхэлнүүдтэ ороходоо, причастинууд юүмэнэй нэрэдэл адли зохилдодог.	Текстээр хүдэлхэ ба тестировани	Номууд ба сэтгүүл	Причастинуудые зохилдуулжа, мэдүүдэл зохёохо, тусхай упражнени дүүргэхэ.
13. Шалгалтын диктант	1	Шалгалтын хэшээл.	Үйлэ үгын мэдүүлхэн, хандаһан ба причастна түхэлнүүдэй залгалтануудые хэр зэргэ ойлгожо, үгэнүүдтэ бүридхүүлжэ шаданаб гээшые шалгаха.			Темэнүүдээ дабтаха.
14. Темэнүүдээр шалгалтын хүдэлмэри.	1	Шалгалтын хэшээл.	Үйлэ үгын мэдүүлхэн, хандаһан, причастна түхэлнүүдые хэр зэргэ ойлгооб гээшые шалгаха.			
15. Алдуу дээрэ хүдэлмэри	1	Шалгалтын хэшээл.	Диктантай болон шалгалтын хүдэлмэрийн алдуунуудые забан шэнэжэлхэ.			
III ЧЕТВЕРТЬ						
16. Причастинуудай хамаадал	3	Шэнэ материал ойлгуулга ба	Бэшэ түхэлнүүдтэ ороходоо, причастинууд нэрэ үгэнүүдтэл адли ноурта ба өөртэ	Үгын бүридэлөөр шүүлбэри.	Зураг болон схемэ хэрэглэлгэ.	Багшын дураар упражнени.

			бэхжүүлэг	хамаададаг.	Тестировани болон деепричастиин илгарал сээжэлдэхэ.	Буряад хэлэнэй таблица ба мультимедийна слайдууд	Багшын дураар ууражнени.
17. Деепричастна түхэл. - Дахаһан ба ушарлаһан деепричастинууд,	3	Шэнэ материал ойлгуулга ба бэхжүүлэг.	Гол үйлэдэ нэмэри үйлэ тэмдэглэн, ондоо глаголые эли тодо болгодог дуурээгүй улхатай үйлэ харуулдаг глаголой тухэл янзынь деепричастни гэдэг. Деепричастни 10 илгаатай.	Хамаададаг.	Тестировани болон деепричастиин илгарал сээжэлдэхэ.	Буряад хэлэнэй таблица ба мультимедийна слайдууд	Багшын дураар ууражнени.
18. Деепричастини ноурта ба өөртэ хамаадал	2	Комбинированна хэшээл	Болзоогой, хизаарлаһан, уридшалһан, үргэлжэлһэн деепричастинууд ноурта ба өөртэ хамаададаг.	Угын бүридлэлөөр шүүлбэри	Схемэ болон зураг.	Схемэ болон зураг.	Текст дээрэ хүдэлмэри.
19. Причастна болон деепричастна түхэлүүдэй үүргэ	2	Комбинированна хэшээл	Причастна болон деепричастна түхэлүүдэй гол үүргэ ба дахуулалнуудые зүб хэрэглэгэ.	Найруулга зохёохо ба текст оршуулха.	Слайдууд дээрэ буулгаһан зурагуудаар хүдэлхэ.	Слайдууд дээрэ буулгаһан зурагуудаар хүдэлхэ.	Багшын дураар ууражнени.
20. Үйлэ угын морфологическа шүүлбэри.	2	Бэхжүүлгын хэшээл.	Үйлэ угын морфологическа шүүлбэрини гуримаар танилсуулжа, тус шүүлбэри тон байнаар хүүлжэ бургаха.	Морфологическа шүүлбэри.	Шүүлбэри гуримай схемэ.	Шүүлбэри гуримай схемэ.	Үйлэ үгэнүүдэй морфологическа шүүлбэри.
21. Үйлэ үгэнүүдээр зачет.	2	Шалгалтын хэшээл.	Үйлэ үгэнүүдэй бүхы темээр аман ба бэшэмэл даабаринуудай хүсөөр зачет тушаалга.	Тестировани.	Тестировани.	Тестировани.	Үйлэ үгэнүүдые дабтаха.

V	Тухалатна хэлэлгын хуBINууд	10							
	Зүйр үгэнүүд.	3							
	1. Зүйр үгэнүүд тухай ойлгосо.	А	Шэнэ материал ойлгуулга	Алибаа үгэнүүдгэ, мэдүүлэлнүүдгэ элдэб нэмэри улха оруулдаг үгэнүүдые зүйр үгэнүүд гэдэг.	Дүрим сээжэлдэхэ.	Бураад хэлэнэй таблица ба мультимедийна слайдууд	Багийн дураар упражнени.		
	2. Зүйр үгэнүүдэй удхаараа илгарал.	А	Шэнэ материал ойлгуулга ба бэхжүүлгэ.	Зүйр үгэнүүд 10 боложо илгарлаг.	Зүйр үгэнүүдэй 10 илгарал сээжэлдэхэ.	Бураад хэлэнэй таблица ба мультимедийна слайдууд	Багийн дураар упражнени.		
	3. Суг болон амяараа бэшэгдэдэг зүйр үгэнүүд	А	Комбинированна хэшээл	Суг болон амяараа бэшэгдэдэг зүйр үгэнүүдэй онсо шэнжэ.	Дүримэй ёбоор шүүлбэри хэхэ.	Слайд болон зурагууд.	Мэдүүлэлнүүдые зохёохо.		
	4. Шалгалтын диктант	1	Шалгалтын хэшээл.	Гараһан темэнүүдээ бэшэлгэдээ зүб хэрэглэгые шалгалта.			Темэнүүдээ дабтаха.		
	5. Темэнүүдээр шалгалтын хүдэлмэри.	1	Шалгалтын хэшээл.	Гараһан темэнүүдээ хэр зэргэ ойлгооб гэшые шалгалта.					
	6. Алдуу дээрэ хүдэлмэри.	1	Шалгалтын хэшээл.	Диктантай болон шалгалтын хүдэлмэрин алдуунуудые забан шэнжэлхэ					
IV ЧЕТВЕРТЬ									
	Дахуул үгэнүүд.	3							

1. Дахуул үгэнүүдэй удха шанар.		Шэнэ материал ойлгуулга	Урдахи үгынгөө ондоо үгэнүүдтэй холбоотой байһые харуулдаг бээ даагаагүй үгэнүүдыс дахуул үгэнүүд гэдэг. Дахуул үгэнүүд палежэй залгалтануудта дүтэрхы үүргэ дүүргэдэг.	тестировани	Буряд хэлэнэй таблица ба мультимедийна слайдууд	Багшын дураар угражени.
2. Дахуул үгэнүүдэй илгарал	2	Шэнэ материал ойлгуулга ба бэхижүүлгэ.	Дахуул үгэнүүд түүлөөрөө анхан ба гараһан гэж илгардаг. Дахуул үгын орондо зарим наречинүүд ехэнхидээ хэрэглэгдэдэг.	Дахуул үгэнүүдэй дүрим ба илгарал сээжэлдэхэ.	Номуул ба сэнтуул. Дидактическа материалнууд	Багшын дураар угражени.
Холболто.	4					
1. Холболто тухай ойлгосо		Шэнэ материал ойлгуулга	Үгэнүүдыс ба мэдүүлэлнүүдыс холбохын тула хэрэглэгдэдэг үгэнүүдыс холболто гэдэг.	Дүрим сээжэлдэхэ.	Дидактическа материалнууд	Багшын дураар угражени.
2. Холболто болон холболто үгэнүүдэй илгарал.		Комбинированна хэшээл	Холболтонууд хэлэлгэ соо удхаараа бээ дааж, тухай асуудалда харюусажа шалахагүй, гансал үгэнүүдэй хоорондох холбоо тэмдэглэһэн үгэнүүд.	Дүрим сээжэлдэхэ. Тестировани.	Буряд хэлэнэй таблица ба мультимедийна слайдууд	Багшын дураар угражени.
3. Нийлэлдүүлһэн холболтонууд.		Шэнэ материал ойлгуулга	Нийлэлдүүлһэн холболтонууд удхаараа холбоһон, зурилдүүлһэн ба илгараһан	Нийлэлдүүлһэн холболтонуудтай илгарал сээжэлдэхэ	Схемэ.	Мэдүүлэл зохёохо.

	4. Дахалдуулбан холболтонууд.	A	Шэнэ материал ойлгуулга	Дахалдуулбан холболтонууд удхаараа 3 янза боложо илгарна. Бээ дааһан оборууды ба нүүхээл мэдүүлнүүдые холболог.	Дахалдуулбан холболтонуудай илгарал сээжэлдэхэ.	Буряад хэлэнэй таблица ба мультимедийна слайдууд	Текстээр хүдэлхэ.
VI	Тусхай хэлэгын хубинууд.	2					
	1. Аянгалбан үгэнүүд.	A	Шэнэ материал ойлгуулга ба бэхжүүлгэ.	Сэдьхэлэй байдал, элдэб янзын мэдэрэл, захиралта, харилсаа харуулдаг үгэнүүдые аянгалбан үгэнүүд гэдэг.	Дүрим болон таблица сээжэлдэхэ.	Схемэ ба таблица.	Багышын дураар упражени.
	2. Абяа дууряаһан үгэнүүд.	A	Шэнэ материал ойлгуулга ба бэхжүүлгэ.	Бодото байдалда дайралдаһан элдэб абяануудые нажаажа, дууряажа нэрлэһэн үгэнүүдые абяа дууряаһан үгэнүүд гэдэг.	Дүрим болон таблица сээжэлдэхэ.	Схемэ ба таблица	Багышын дураар упражени.
VII	Сэглэлтэ.	A	Комбинированна хэшээл	Буряад хэлэнэй сэглэлтэ гол түлэб ород хэлэнэй сэглэлтэдэй адлирхуу. Сэглэлтын гол зорилго хадаа бэшлэһэн юумэнэй удхые зүбөөр хангаха хэрэг болоно.	Дүрим сээжэлдэхэ.	Схемэ болон зурагууд	Текст дээрэ хүдэлмэри үнгэргэхэ.
VII	Жэл соо үзэһэнөө дабталга	3					
	1. Үйлэ үгэ ба үйлэ үгын	A	Хэшээл-дабталга	Үйлэ үгэ юумэнэй үйлэ ба байдал харуулдаг. Үйлэ үгэ 4	Тестиrowани	Буряад хэлэнэй таблица ба	Багышын дураар

	түхэлнүүдье дабталга.		сэх түхэлтэй, маягуудтай ба видтэй.	Тестировани	мультимедийна слайдууд	упражнени.
	2. Дахуул үгэ ба холболго дабталга.	ℓ	Дахуулуугэ ба холболго бээ даагаагүй хэлэлгын хубинууд. Тэдэнэй онсо шэнжэ ба илгарал дабталга	Тестировани	Буряад хэлэнэй таблица ба мультимедийна слайдууд	Багшын дураар упражнени.
	3. Зүйр үгэ, аянгалан үгэ ба абяа дууриаһан үгэнүүдье дабталга.	ℓ	Зүйр үгэ ба аянгалан үгэнүүд бээ даагаагүй хэлэлгын хубинууд. Тэдэнэй онсо шэнжэ ба илгарал.	Тестировани	Буряад хэлэнэй таблица	Багшын дураар упражнени.
	4. Шалгалтын диктант.	1	Жэл соо гараһан темэнүүдээ хэр зэргэ ойлгожо, бэшэлгэдээ хэрэглэнэ гэшые шалгаха.			Дабтаха.
	5. темэнүүдээр шалгалтын хүдэлмэри.	1	Жэл соо үзэһэн темэнүүдээ хэр зэрэ ойлгооб гэшые шалгаха.			
	6. Алдуу дээрэ хүдэлмэри.	1	Диктантай болон шалгалтын хүдэлмэриин алдуунуудые забан шэнжэлгэ.			
	Резервнэ час	2				
	Бүхы дээрэ	102 чис				

V. Һуралсалай ба методическа материалнууд.

1. Цыдыпов Ц.Ц., Базарова Д.Б. Буриад хэлэн. Лексик, морфологи. Дунда һургуулин VI-VII класста үзэхэ ном. Тлаан-Үдэ, Буриадай номой хэблэл, 1987 он.
2. Дамдинова Х.Д., Цыремпилун Е.Д. Буриад хэлээр 7 класста хэрэглэхэ дидактическа материалнууд. Тлаан-Үдэ, Буриадай номой хэблэл, 1983 он.
3. Будаин Р.Г., Жамбуева Ж.Д., Ивахинова Я.Ц., Лубсанова Ц.В. Буриад хэлээр тестнууд. Тлаан-Үдэ, «Бэлнг» хэблэл, 2006 он
4. «Буриад хэлэнэй сахим һураха ном» гэнэн электронно ном.
5. Буриад хэлэн дээрэ сайтнууд: <http://buriadxelen.com/>; <http://www.referun.com>

VI. Шалгалтын хүдэлмэринүүд:

Диктант «Дархашуул»

Цыремшил Баашка үбгэн хоер үдэрһөө үдэртэ шарга дархалдаг байгаа. Баба хагаамал хур хунаар тэргын мори, пайса сабшажа ябталнад. Цыремшилэй гар дүйтэй, түргэн бэрхые Баашка үбгэн гайхажа, зарим үедэ һүхэеэ хажуудаа табьжархеод, Цыремшилэй сабшан байхада амтархаһан шэнги, нилээд удаан сабшалаагүй нюдөөр хараад, шүлһэээ бүтүү залгижа зогсошодог байгаа юм.

Гданшьегүй үбэлэй түлэг хүйтэн үнгэржэ, уриной амин унаһан тэмдэгтэй боложо, игаабари газарай саһан бүтүү һэрхивжэ эхилбэ. Баашка үбгэн Цыремшил хоер һара үлүүтэй хамта дархалаад байхадаа, һүрэг олон шарга хэжэ худалдаһан байха юм. Харин мүнөө уриной ами унажа, хабарай эхин үзэгдэхэдэнь, хожуулан тэргэ дархалжа, орохо еһотой болоно.(94 үгэ) *Х.Намсараев.*

Самбарта: пайса, Баашка

Угын улха: һэрхивжэ, уриной амин

Грамматическа даабаринууд:

1. Угын бүридэлөөр шүүлбэри: 1в-дархалаад; 2в – хараад;
2. Морфологическа шүүлбэри: 1в-гайхажа; 2в-үнгэржэ
3. Задача: 1в- анхан һуури+уридшалһан деепричасти+2н.н.т.=...; 2в – анхан һуури+ хизаарлаһан деепричасти+ 1н.х.о.т.=...
4. 1в-1-дэхи абзац соо глаголуудай түхэл тэмдэглэхэ; 2 в-

2-дохин абзац соо глаголуудай түхэл тэмдэглэхэ

Шалгалтын хүдэлмэри:

1. Глагол:Диктант «Хүбшэдэ»

Үбгэжөөл түгсүүл һандайлаад, яаралгүйхэн тамхилба. Хүсэд һаруул болонхой, эндэ тэндэ шубууд ишагаһаналдана, тоншуулуудай модо тоншоһонь соностоно. Ойроһонь мультһэн гэнжэһээ хүсэд сулөөрөөгүй горхон шааяна. Агаар сээжыень эльбэн орожо, зосоонь бахатай мэлэрэл гүрүүлнэ.

-Хоёроороо ябаа хада хүхиюу һэн бээ даа. Тээд хүршээрэймнай үхибүүд багаюм. Хүлэжэл байгшаб- ехэшэг болоходонь, хамга ябахабди. Мүнөө дээрээ би гансаараа агшаб. Намда ябаха хэрэгтэй, юуб гэхэдэ хүршэнэртэм шухала юм. Биш библиотекеһээ номуудые асардаг, газетнүүдые абаашадаг хүм. (140 үгэ).

Р.Фаерман.

Жэл соо үзэһэнөө дабталга.

Үгын удха: *самсаал, занга.*

Диктант «Хүршэнэр»

Бишье үни холын юумэнүүдые толгойдоо орууланбайнаб. Бүри үни даа, һургуулида үшөө ороодүйнүүд ябахадаа, хонидоо тогтоонгоо Сагаан Шулуутайн хойто хадада гаража наадагна бэлэйбди. Тинхэдэ гэргэхинүүднай дүтэ дүтэхэн байдаг һэн. Хадада гараад, шулуугаар хото хорёо, хони мал, гэр байра барижа, хүршэ айлууд боложо нааладаг гэшэ һэн хабди. Гэрыетнай будажа үгһүүб гээд, Ханда сагаан шулуугаар «гэр» гэгдэһэн шулуунуудые үрэгшэ бэлэй. Тинхэдэнь гэдэнь нэрээшье сагаабтар үнгэтэй бологшо һэн. Тингэһээр байтар, эндэхи колхоздо эхин һургуули нээгдэжэ, бидэнэришь һургуулида ороо һэмди. Тэрэниие дүүргэтэрээ хюулан нэгэ партада зэргэлжэ һуудаг байгаабди. Һүүлээрнь Агын дундахургуулида ороод, бэе бэеһээ гээгдэнгүй, тэрэниие нэгэ жэл соо адли дүүргэжэ гараа бэлэйбди. (100 үгэ).

А.Жамбалон

Түлэбүүд.

Самбарта: *Сагаан Шулуутай, ороодүйнүүд.*

Үгын удха: *тогтоонгоо, гээгдэнгүй.*

2. Дахуул үгэнүүд: Шалгалтын тест.

1. Трдахи үгынү ондоо үгэнүүдтэй холбоотой байһые харуулдаг бэеэ даагаагүй үгэнүүдые ... гэдэг.

А) междомети б)дахуул үгэ в)частича

2. Рэсэгүүдэй орондо удхаарнь тааруулжа, дахуул үгэ табишты: *Халуун оронудай ой ... солбон, түргэн хармагшад модо ... дүүлжэ ябадаг юм.*

А) доро, дээрэ; б)тула, түлөө; в)соо, руу

3. Дахуул үгэнүүдтэй оньһон үгэ гэмдэлэгты:

-Хоёрооро ябаа хада хүхюу нэн бэээ даа. Тээд хүршэнэрэймнай үхибүүд багаюм. Хүдэжэл байгшаб- ехэшэг болоходонь, хамга ябахабди. Мүнөө дээрээ би гансаараа агшаб. Намда ябаха хэрэгтэй, юуб гэхэдэ хүршэнэртэм шухала юм. Биш библиотектээ номуудыа асарлаг, газэтэнүүдыа абаападаг хүм. (140 үгэ).

Р. Фаерман.

Жэл соо үзэнэноо дабталга.

Үгын удха: *самсаал, занга.*

Диктант «Хүршэнэр»

Бишые үни холын юумэнүүдые толгойдоо орууланбайнаб. Бүри үни даа, хургуулида үшөө ороолүйнүүд ябахадаа, хонидоо тогтоонгоо Сагаан Шулуутайн хойто хадада гаража наадагна бэлэйбди. Тинхэдэ гэртэхинүүднай дүтэ дүтэхэн байдаг нэн. Хадада гараад, шулуугаар хото хорёо, хони мал, гэр байра барижа, хүршэ айлнууд боложо наададаг гээшэ нэн хабди. Гэрыетнай будажа үгэһүүб гээд, Ханда сагаан шулуугаар «гэр» гэгдэһэн шулуунуудые үрэгшэ бэлэй. Тинхэдэнь гэдэнь нээрээшые сагаабтар үнгэтэй бологшо нэн. Тингэһээр байтар, эндэхи колхоздо эхин хургуули нээгдэжэ, бидэнэршые хургуулида ороо нэмди. Тэрэнние дүүргэтэрээ хюулан нэгэ паргада зэргэлжэ һуудаг байгаабди. Һүүлээрнь Агын дундахургуулида ороод, бэе бөөһээ гээгдэнгүй, гэрэниие нэгэ жэл соо адли дүүргэжэ гараа бэлэйбди. (100 үгэ).

А. Жамбалон

Түлгэбүүд.

Самбарта: *Сагаан Шулуутай, ороолүйнүүд.*

Үгын удха: *тогтоонгоо, гээгдэнгүй.*

2. Дахуул үгэнүүд: Шалгалтын тест.

1. Трдахи үгынгү ондоо үгэнүүдтэй холбоотой байһые харуулдаг бээ даагаагүй үгэнүүдые ... гэдэг.

А) междомети б) дахуул үгэ в) частица

2. Рэсэгүүдэй орондо удхаарнь тааруулжа, дахуул үгэ табигты: *Халум оронүүдай ой ... солбон, түргэн хармагшад модо ... дүүлсээ ябадаг юм.*

А) доро, дээрэ; б) тула, түлөө; в) соо, руу

3. Дахуул үгэнүүдтэй оньһон үгэ тэмдэглэгты:

А)Нургаалтай хүн толон соо ябаха, нургаалгүй хүн манан соо ябаха. Б)Ажалда эмхидхэл хэрэгтэй, хүдэлмэридэ хүсэн хэрэгтэй. В)Тг хайтаар ураг хэ, Тнги хайтаар ажал хэ.

4. Дахуул үгэнүүдэй илгарал тодорхойлогтыА) соо б)гээшэ в)дээгүүр г)мэтэ д)шэнээн е)тухай

1)зүг шэгэй харилсаан 2)үйлын шэглэлэй, сагай харилсаан 3)сасуулхан харилсаан 4)банал бодолой харилсаан 5) юумэнүүдые жэшээлэн харилсаан 6)нэрлүүлэгшые бусад гэшүүдбээ 7)илгаруулхан харилсаан

1. Падэжэй залгалтагай дахуул үгэнүүдые тэмдэглэгты.

А) урда зүгэй харьдагууд тээһээ хүйтоор һэбишээлбэ. Б)Эдэнэр нарһа модотой ой соогуур дугшуулжа, даба дабаба. В)Үлүү үгэ дээрһээ хэрүүл гаража болохо.

1)зүгэй, урда, хэрүүл 2)даба, үлүү, ой; в)тээһээ, соогуур, дээрһээ

2. Сухай гэнэн дахуул үгэ үйлын падежтэ ямар залгалта абахаб?

А)-н; б)-е; в)-да;

3. Мэтэ гэжэ дахуул үгэ олоной тоодо табигты.

А)-д; б)-нүүд; в)-дүүд;

8. Шэнгээр, мэтээр, бирээр гэнэн дахуул үгэнүүд ямар падежтэ байнаб?

А)зүгэй б)зэбсэгэй в)хамтын

9. Ямар банамжаны зүб бэ?

А)дахуул үгэ – бээ даһан хэлэлгын хуби б)дахуул үгэ – туһалагша хэлэлгын хуби в)дахуул үгэ – тусхай хэлэлгын хуби.

10. Дахуул үгэгүй мэдүүлэл тэмдэглэгты.

А)Энэ шэдигтэ саад соо шара үрэгтэй модон ургадаг.

Б)Ажал сооһоо ухаан гараха, аман сооһоо үгэ гараха; в)Нэрээ хухаранхаар, яһаа хухарһан дээрэ.

11. Мэдүүлэлэй гэшүүн болохо талаар дахуул үгэнүүд нэрлүүлэгшын заагшаһаа эхилээд, мэдүүлэлэй бүхы гэшүүдэй бүридэлдэ оролсоно.

А) зүб; б)буруу;

12. *Шэнги, адли, мэтэ, орходоо* гээн дахуул үгэнүүдэй илгаралынь заагты:

А) сагай; б)байрын; в)сасуулгын;

3.«Сююз» -Шалгалтын тест

Үгэнүүдые ба мэдүүлэлнүүдые холбохын тула хэрэглэгдэдэг үгэнүүдые ... гэдэг.

А)союз б)частица в)междомети

1. Роюууд бүридэлөөрөө ... байдаг.

А)простой, сложно ; б)холбоһон, нийлгэн; в)дахалдуулан, зүрилдүүлэн

2. Роюууудые ологты: а)зүб; б)зүгөөр в)һэн; г)юм; д)алтай е) али

3. Роюууд удхаараа нийлэлдүүлэн ба дахалдуулан гэжэ илгардаг: а)зүб; б)буруу

4. Нийлэлдүүлэн союууд 3 боложо илгарна:

А)нийлгэн, дахалдуулан, холбоһон б)холбоһон, зүрилдүүлэн, илган в)тайлбарилһан,элирхэйлэн, ушарлаһан;

5. Зүрилдүүлэн союуудые илган тэмдэглэгты: а)гэжэ б)тээд в)гү, али г)зүгөөр д)гэдэг е) болон

6. Роюууд хана мэдүүлэлнүүдые холбоһон байнаб?

А)Багшанар ба бурагшад нэгэдхэмэл шалгалтада бэлдхэл эхилбэ.

Б)Үдэртөө дулаан болоно, харин һүниндөө уһан захаараа хайнагтаад хононо. В) Хуһан, ульянгир болон үшөөһэн хабарайнгаа дэгэл нэмэрһээр байна.

7. Алининь дахалдуулан союууд болоноб? А)ба б)гэһэн в)зүгөөр г)гү, али д)гэжэ е)тээд

8. Үгтэһэн схемэлэ мэдүүлэл тааруулагты:, зүридүүлгэн союу

А) Билэниие тойроод агаар бии, зүгөөр бидэ тэрэниие обёорногүйбди.

Б)Холо бодохогүй һаа, ойроһоо зоболон ерэхэ. В)Галдаа түбһэн юумэ хаядаггүй гэһэн заншал һайхан даа.

9. Союзуудыг шэлэн гаргагтыг: а) шэнэн б) бэлэй в) болон г) бэээ д) тийхэдэ е) аабза
10. Союзууд мэдүүлэл соо ... болодоггүй: а) нэрлүүлэгшэ б) нэмэлтэ в) гэгшүүн болодоггүй
11. Доро үгтэйгэн мэдүүлэлнүүд соо дахалдуулхан союзтай мэдүүлэл илгагтыг:
- А) Мүнгэн тоотой, зөөри эзэтэй гэгэн арадай үгэ тон сэсэн удхагай. Б) Эдээр бэээ бү шэмэглэ, харин эрдэмээр шэмэглэ в) Тгаа мэдэхэ, нотагаа ханаха, арадаа хүндэлхэ ба эхэ эсэгээ хайрлаха хүн найдамтай
12. Али дүримынь бурууб? А) Гүхэлоорөө бүхы союзууд хубилдаггүй аад, заримдаа зохилдолой ба хамаадалай залгалтануудыг абадаг. Б) Нэгэ үгөөр гаргагдахан союзуудыг юрын гэдэг. В) Хоёр гү, али хэдэн үгөөр гаргагдахан союзуудыг бүридэмэл гэдэг.
13. *Аягатай сайттай хүйтэн ... халуун гү?* гэгэн мэдүүлэл соо ямар союз табихаар бэ? А) тийгээд б) гү, али в) аад
14. Доро үгтэйгэн мэдүүлэлнүүдтэ таараха союз табигтыг: а) ар хүлгүй ..., хада өөдэ гарадаг. Б) Заахан бээтэй ..., залин мэгэ дуутай. В) Шаһаа бишыхан ..., шандаган малгайтайб.

4. «Союз» - Оршуулга

Природа и человек

Наша жизнь тесно связана с природой. Природа дает нам пищу, одежду, жилище. Из земли мы добываем ископаемые, на полях выращиваем урожай. В лесу заготавливаем древесину, пушнину, ягоды, грибы.

Природа украшает нашу жизнь. Она несет нам много радости. Р. каким удовольствием слушаем мы пение птиц, журчание ручейка. Как любимся простором полей, зеркальной гладью рек. Хороша наша природа!

В нашем государстве принят закон об охране природы. Этот закон обязывает всех людей беречь природные богатства Подины. Природа должна еще долго служить людям и украшать их жизнь.

Хэрглэхэ үгэнүүд: Ископаемые – ашагта малтамалнууд, украшать-шэмэглэхэ, госохо; удовольствие-сэдьхэлээ ханалга; простор-уужам; гладь-жэгдэ нуруу; служить- алба хэхэ